

Nieuwsbrief XIII – november 2013

Bibliotheek Koninklijk Conservatorium Antwerpen

Nieuws uit de boekentoren

Een tentoonstelling over Ernest Van der Eyken, een interessante Beethoven-partituur, de RIPM Online Archivee-database als historische schatkamer en een kleine greep uit de vele aanwinsten, dat kan u allemaal in deze nieuwsbrief vinden.

Tentoonstelling Ernest Van der Eyken (1913-2010)

Naar aanleiding van de honderdste verjaardag van de geboorte van Ernest Van der Eyken loopt op de uitleendienst (5de verdieping van de Boekentoren) een kleine maar fijne tentoonstelling over deze altist, componist en dirigent.

Van der Eyken studeerde aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium, waar hij les volgde bij klinkende namen als Karel Candaël, Jan Broeckx, Napoleon Distelmans, Lodewijk De Vocht, Edward Verheyden en Emiel-Constant Verrees. Daarnaast volgde hij nog privélessen bij August De Boeck en Paul Gilson. En tenslotte trok hij nog naar Salzburg om er orkestdirectie te studeren bij Clemens Krauss, een Richard Strauss-specialist.

Van der Eyken speelde in verschillende Antwerpse orkesten en kamermuziekensembles en was een tijd lang tweede dirigent aan de Koninklijke Vlaamse Opera. Hij was stichter-dirigent van het *Philharmonisch Kamerorkest*, gasteerde verschillende keren bij *De Philharmonie van Antwerpen* en leidde vele jaren met groot enthousiasme het door hem opgerichte Antwerpse *Jeugd & Muziek Orkest*. Daarnaast was hij in de zestiger jaren ook muziekprogrammatrice bij de BRT en realiseerde hij zelfs een aantal muziekprogramma's op televisie. Van der Eyken was ook actief binnen organisaties en instellingen als CeBeDeM, SABAM en de Koninklijke Vlaamse Academie van België.

Ondanks al deze activiteiten vond hij ook nog de tijd om te componeren. Hij liet een eerder beperkt, maar mooi oeuvre na dat baadt in een romantisch-expressionistisch idioom. Naast de opera *Elckerlic* componeerde hij veel kamermuziek, werken voor orkest (symfonisch, strijkorkest, kamerorkest, harmonieorkest), liederen en koorwerken. Bekende titels zijn *Refereynen ende Liedekens* en *Elegie voor Bieke*. Verschillende werken werden op cd opgenomen.

Van der Eyken was een veelzijdig musicus die zeker voor het Antwerpse muziekleven zeer verdienstelijk is geweest. Bovendien was hij een aimabel man, 'every inch a gentleman'.

Naast foto's, partituren en archiefdocumenten kan u op de uitleendienst ook twee mooie portretten van Van der Eyken zien, zoals een recent

schilderij van Lieve Janssen dat in bruikleen werd gegeven door Willem Vandereyken, zoon van de componist. Willem Vandereyken schonk eerder de rijke muziekbibliotheek van zijn vader aan de bibliotheek.

Partituur in de kijker

Wellingtons-Sieg, oder: Die Schlacht bey Vittoria. In Musik gesetzt von Ludwig van Beethoven. 91tes Werk. Für das Piano-Forte auf 4 Haende. Eigenthum der Verleger. Wien im Verlag bey S.A. Steiner und Comp.

Erfgoedmedewerker Hannah Aelvoet kreeg een eerste druk van Beethovens *Wellingtons Sieg* in handen en raakte geïntrigeerd door deze versie voor vierhandig piano. Hieronder haar relaas:

Een tijd geleden dook in het archief van onze bibliotheek deze opmerkelijke partituur op: een eerste druk van Beethovens *Wellingtons Sieg*, opus 91, in de versie voor klavier vierhandig, uitgegeven in februari 1816 door Sigmund Anton Steiner in Wenen – een uitstekende gelegenheid om even terug te kijken op de historische context waarin dit werk verscheen.

Kort na de Slag bij Vitoria op 21 juni 1813, waarbij het Britse leger onder leiding van Lord Wellington een belangrijke overwinning behaalde op de Franse troepen van Napoleon, ging Ludwig van Beethoven in op het voorstel van Johann Nepomuk Maelzel om hierover een stuk te componeren. De oorspronkelijke bedoeling was dat Beethoven een werk schreef voor Maelzels panharmonicon, een door hem ontworpen soort mechanisch orgel dat niet alleen alle instrumenten van het orkest kon imiteren, maar ook nog eens speciale effecten kon genereren, zoals geweer- en kanonschoten. Uiteindelijk kozen de heren toch voor een 'gewone' orkestrale versie – de orkestratie zou onder andere te omvangrijk zijn geweest voor het panharmonicon – en het resultaat hiervan werd op 8 en 12 december 1813 geprogrammeerd tijdens twee liefdadigheidsconcerten, waar ook Beethovens 7de symfonie voor het eerst te horen was. *Wellingtons Sieg*, opus 91, was een bombastisch stuk programmamuziek geworden, waarin de *Rule Britannia* het opneemt tegen het Franse *Marlbrough s'en va-t-en geurre*, met de bijhorende fanfares, kanonnades en fugatische verwickelingen.

De eerste partituren van *Wellingtons Sieg* werden in februari 1816 uitgegeven door Sigmund Anton Steiner in Wenen. Tegelijkertijd met de originele versie voor orkest verschenen ook transcripties voor klaviertrio, strijkkwintet, Turks militair orkest en één of twee klavieren. Een van de exemplaren voor klavier vierhandig is in onze Antwerpse conservatoriumbibliotheek terechtgekomen en na bijna 200 jaar nog altijd uitstekend bewaard. Naast de partituur zelf is ook de aankondiging van Beethovens 7de en 8ste symfonie meldenswaardig; via een *Pränumerations-Anzeige* na de titelpagina wordt de mogelijkheid geboden om vooraf in te tekenen op de publicatie van deze *zwey neue grosse Sinfonien (in A und F dur)*, die op dat ogenblik nog niet in druk verschenen waren.

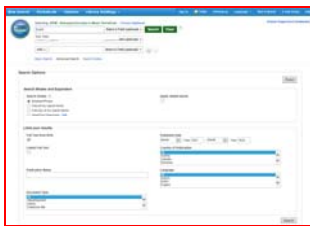
Voor wie nog eens de context van de Slag bij Vitoria wil oprispen, hebben we deze twee paragrafen Europese geschiedenis voorzien:

Tussen 1808 en 1814 was het volledige Iberische Schiereiland in de greep van wat nu de Spaanse Onafhankelijkheidsoorlog wordt genoemd. Het Franse leger onder leiding van Napoleon trok in het voorjaar van 1808 Spanje binnen en zette Jozef Bonaparte, de broer van Napoleon, op de Spaanse troon. De Franse bezetting leidde bij het Spaanse volk tot een reeks opstanden die uitliepen op hevige gevechten en zware bloedbaden, eerst in de straten van Madrid en later in heel Spanje. Toen Portugal, dat al sinds 1807 bezet werd door de Fransen, het nieuws over de

Spaanse opstanden hoorde, kwam ook het Portugese volk in opstand tegen zijn bezetter. In augustus 1808 kwamen de Britse troepen hun bondgenoten van het Portugese leger versterken, onder leiding van Arthur Wellesley, de Hertog van Wellington, en de daarop volgende jaren werd een oorlog uitgevochten tussen de Britten, Portugezen en Spanjaarden enerzijds, en de Fransen anderzijds.

Op 21 juni 1813 versloeg het Britse leger onder leiding van Lord Wellington het Franse Napoleontische leger in het Baskische Vitoria. De Slag bij Vitoria was een van de laatste belangrijke veldslagen van de Spaanse Onafhankelijkheidsoorlog; het Franse leger verloor een groot deel van zijn manschappen en koning Joseph Bonaparte ontsnapte. Ook voor de rest van Europa was de Slag bij Vitoria van belang: het was de aankondiging van het einde van Napoleons dominantie over het continent. Oostenrijk verklaarde nadien de oorlog aan Frankrijk en Lord Wellington werd aangesteld als aanvoerder van het Oostenrijkse én Russische leger.

Een schat aan historische informatie in de RIPM Online Archive-database

In de bibliotheek vindt u tal van databases die van groot nut kunnen zijn bij het zoeken naar informatie. Via de RIPM Online Archive-database (Retrospective Index to Music Periodicals) bijvoorbeeld kan u kostbare informatie vinden uit historische tijdschriften. Wat schreven de recensenten over de wereldpremière van *Le Sacre du Printemps*? Welke opera's werden in 1850 in Brussel opgevoerd? Hoe brachten de muziektijdschriften het nieuws van Beethovens dood? Hoe recenseerde Aaron Copland een opname van Duke Ellington? Via een eenvoudige zoekopdracht kan u het antwoord op deze en vele andere vragen vinden in de RIPM Online Archive -database. Waar de 'gewone' RIPM-database alleen vermeldt in welk nummer van een tijdschrift je bepaalde informatie kan vinden, geeft RIPM Online Archive meteen toegang tot het gescande tijdschrift.

Een voorbeeld: stel dat je op zoek bent naar recensies van het allereerste Parijse optreden dat Franz Liszt als twaalfjarige gaf, dan gaat u naar het researchportaal:

<http://www.libraryconservatoryantwerp.be/databanken.htm>

- onder 'bibliotheeken' klikt u op 'databases' en dan op 'RIPM Online Archive'

- als zoektermen geeft u 'Liszt' en 'Paris' in en bij 'published date' de jaartallen van het eerste Parijse verblijf van Liszt, nl. 1823-1824:

New Search Periodicals Indexes Library Holdings v Sign In Folder Preferences Languages v New Features E-mail Alerts Help

Searching: **RIPM - Retrospective Index to Music Periodicals** Choose Databases Artesis Hogeschool Antwerpen

Liszt Select a Field (optional) Search Clear

last: first: position: field (optional)

AND Select a Field (optional)

Basic Search Advanced Search Search History

Search Options Reset

Search Modes and Expanders

Search modes ?

- Boolean/Phrase
- Find all my search terms
- Find any of my search terms
- SmartText Searching [Help](#)

Apply related words

Limit your results

Full Text from ROA

Linked Full Text

Publication Name

Document Type

- All
- Advertisement
- Article
- Collective title

Published Date: Month Year 1823 Month Year 1824

Country of Publication: All Austria Canada Denmark

Language: All Danish Dutch English

Search

En dan krijgt u als zoekresultaat:

Refine Results Search Results: 1 - 6 of 6 Date Oldest Page Options Share

Current Search: Boolean/Phrase, List AND pars

Limit To: Full Text from ROA (checked), Linked Full Text (unchecked), 1824 Publication Date 1824

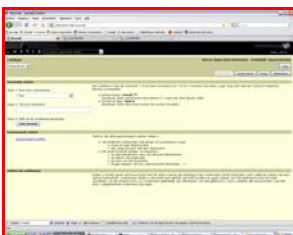
Source Types: All Results (checked), Magazine (5)

- Paris** [Auber, *La Meïse* (Oper). Zum Wunderkind List. Neues Instrument Componium von Winkel. Kunstausstellung: Pianoforte von Rollier mit Mechanik zur Transposition] [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#)
- Paris**: Uebersicht der Monate Januar, Februar und März Académie royale de musique [Kreutzer, *Ipsoé* (Oper): zu Handlung und Komposition]. Théâtre royal de l'opéra-comique (Sarcia, Les Deux Contrats de mariage (komische Oper)]. Théâtre royal de l'opéra italienne [Operrépertoire]. Concerte [Salle Lavois: Lafont. Pixis. Militärmärsche für zwei Pianofortes]. Am 8ten Februar [Franz Liszt]. Institution royale des jeunes aveugles [Blindenkonzert. Vauxhall-d'éte: Liebhaberkonzerte. Privatkonzerte von Funcke (Violoncellist) und Schunke (Hornist)]. Nekrolog [Tod von Johann Wilhelm Freudenthaler (Klavierbauer); Bauweise und Qualität seiner Instrumente] [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#)
- Paris** [Liszt (über seinen Plan, eine Oper zu komponieren)] [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#)
- Paris**: Concert Spirituel (Fortsetzung) [N. Levasseur, Tolbecque (Violinist), Laure Cinti (Sopran), Franz Liszt (Würdigung der Fähigkeiten des Wunderkindes. Kunst der Improvisation)] [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#)
- (Paris, den 11. März 1824)** [Franz Liszt] [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#)
- [Letter written by Liszt's father to a French journal] (Paris, 1824) [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#)

Na het klikken op [View in RIPM Online Archive \(FullTEXT\)](#) kan u meteen de eigentijdse reacties op het fenomeen Liszt lezen.

Een ware schatkamer, die database!

Een kleine greep uit de vele aanwinsten

Partituren:

ANDRIESEN, Louis, *Plain-chant for flute and harp* (Broekmans & Van Poppel, 1984)

ARNOLD, Malcolm, *Symphony for brass, op. 123* (Faber, 1983)

BENOIT, Peter, *Vingt motets* (Höflich, 2013)

BERIO, Luciano, *Psy: per contrabasso solo* (UE, 1989)

CAGE, John, *TWO²: for two pianos* (Henmar Press, 1989)

HENZE, Hans Werner, *S. Biagio 9 agosto ore 1207 : ricordo per un contrabbasso solo* (Schott, 1980)

HOBSON, Bruce, *Morphopoiesis* (Equinox Music, 1999)
 ISBIN, Gilbert, *Kite: for 3 guitars* (Lantro, 2013)
 LOGOTHETIS, Anestis, *Odyssee* (Universal, ca. 1964)
 NUYTS, Frank, *Vol au vent: voor tuba, piano* (EM, 1989)
 PÄRT, Arvo, *Pro et contra: Konzert für Violoncello und Orchester* (Sikorski, 2000)
 PISTON, Walter, *Variations for cello and orchestra* (AMP, 1966)
 SOPRONI, József, *Concerto per violoncello e orchestra* (Editio Budapest, 1970)
 TIPPETT, Michael, *Symphony no. 2* (Schott, 1968)
 WEBERN, Anton, *Im Sommerwind* (Fischer, 1966)
 WILBY, Philip, *Six pieces for four trombones* (Chester, 1987)
 XENAKIS, Iannis, *Herma: musique symbolique pour piano* (Boosey & Hawkes, 1967)

Boeken:

BLEEKER, Maaike (e.a.), *De theatermaker als onderzoeker* (AUP, 2006)
 DE VOLDER, Eric, *De Volder in stukken. Toneel, 1988-2010* (Vrijdag, 2010)
 HARING, Abke, *Flou* (Bebuquin, 2012)
 LECOMPTE, Delphine, *Blinde gedichten* (De Bezige Bij, 2012)
 MADOFF, S.H., *Art school (propositions for the 21ste century)* (MIT Press, 2009)
 MOEYAERT, Bart, *Iemand's lief* (Querido, 2013)
 OOSTHOUT, Henri, *Over muziek* (Klement/Pelckmans, 2012)
 OVERBEEKE, Emanuel, *Muziek onweerstaanbaar als de zee: Claude Debussy* (In de Walvis, 2012)
 ROOBJEE, Pjeroo, *Faust ofte Krakeling beneden de louteringsberg* (Bebuquin, 2012)
 ROOZENDAAL, Walter, *Handboek podiumpresentatie : voor musici, koren en anderen die voor publiek optreden* (Muze Muzette, 2012)
 VAN DE VELDE, Wannes, *Groot liedboek* (Van Halewyck, 2013)
 VANDOMME, Viola & Pieter WILLEMS, *Breek een been: tips en tricks om je eigen theatervoorstelling te maken* (Lannoo, 2012)
 VERGEER, Koen, *Mahler: wat muziek mij vertelt* (Atlas, 2011)
 VEYS, Tiffany, *Mind the voice: zo leer je zingen!* (Lannoo, 2012)
 ZWART, Hub, *De filosofie van het luisteren: partituren van het zijn* (Vantilt, 2012)

CD's:

ADAMS, John, *Nixon in China* / o.l.v. Edo De Waart (Nonesuch, 1988)
 BARTOLI, Cecilia, *The Salieri Album* (Decca, 2003)
 MORTON, Jelly Roll, *The complete Library of Congress recordings by Alan Lomax* (Rounder, 2005)
 NEES, Vic, *Requiem / Gents Madrigaalkoor* o.l.v. Johan Duyck (Koor & Stem, 2011)
 NEVE, Jef, *Soul in a picture* (Universal, 2008)
 TOURNEMIRE, Charles, *L'orgue mystique / Georges Delvallée* (Arion, 1989)

DVD's:

BRITTEN, Benjamin, *Billy Budd* (Decca, 2008)
 CORBIAU, Gérard, *José Van Dam* (RTBf, 2008)
 VAN MANEN, Hans, *Solo, Kammerballett, The old man and me...* (Arthaus, 2007)

Facebook

De laatste nieuwtjes en signalementen van aanwinsten vindt u ondertussen nog altijd op onze [Facebookpagina](#).

Teksten: Hannah Aelvoet (erfgoedmedewerker) en Jan Dewilde (bibliothecaris)

Mocht u vragen of opmerkingen hebben, dan vernemen we die graag via mail: jan.dewilde@ap.be